

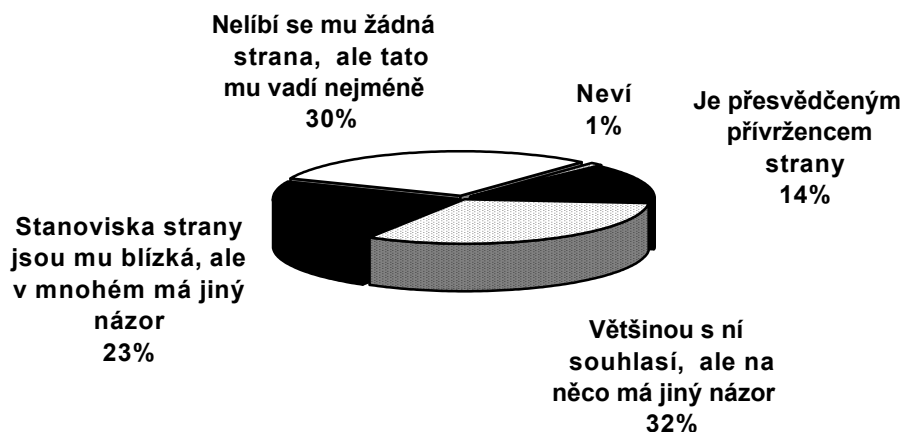
POLITICKÉ STRANY A JEJICH PŘÍZNIVCI

POUZE 13 % RESPONDENTŮ SE ŘADÍ K PŘESVĚDČENÝM PŘÍVRŽENCŮM. BEZMÁLA TŘETINA DOTÁZANÝCH (30 %) BY VYBRANOU STRANU VOLILA POUZE PROTO, ŽE JIM „VADÍ NEJMÉNĚ“. NEJSILNĚJŠÍM MOTIVEM PREFERENCÍ JE IDEOVÉ ZAMĚŘENÍ STRANY A VYHOVUJÍCÍ PROGRAM. NEJMENŠÍ VLIV MÁ RODINNÉ PROSTŘEDÍ A ÚČAST NA VNITROSTRANICKÉM ŽIVOTĚ.

Ve dnech 21. 1. - 28. 1. 2002 provedlo Centrum pro výzkum veřejného mínění SoÚ AV ČR pravidelné měsíční šetření v rámci výzkumu Naše společnost 2002. K daným tématům se vyjadřoval soubor respondentů, kteří mají volební právo a vyjádřili preference (případně sympatie) konkrétní politické straně (N=800).

Osloveným, kteří deklarovali preference nebo sympatie konkrétním politickým stranám, jsme položili opakovanou otázku zjišťující **intenzitu vztahu vůči této straně** (viz graf č.1).

Graf 1: **Vztah voličů k preferované straně v lednu 2002**

V minulosti (květen 90 a 92) byla otázka kladena jako třístupňová škála, a to vždy těsně před volbami. V roce 1995 jsme odpovědi rozšířili o variantu "strana mi vadí nejméně".

Tabulka 1: **Postoje voličů vůči preferované straně**

	05/90	05/92	05/95	09/95	01/96	04/96	05/96	03/97	10/97	04/98	06/98	09/98	03/99	09/99	06/00	06/01	01/02
Je přesvědčeným přívržencem strany	40	27	22	18	19	17	22	16	14	17	20	15	16	10	11	13	14
Většinou s ní souhlasí, ale na něco má jiný názor	47	54	39	49	47	48	50	45	46	40	40	41	37	36	31	29	32
Stanoviska strany jsou mu blízká, ale v mnohém má jiný názor	13	19	21	18	19	19	17	20	21	19	17	22	22	27	25	27	23
Nelíbí se mu žádná strana, ale tato mu vadí nejméně			17	14	14	15	11	17	19	24	23	21	25	26	30	30	30
Neví			1	1	1	1	0	2	0	0	0	1	0	1	3	1	1

Součet 100 % ve sloupcích

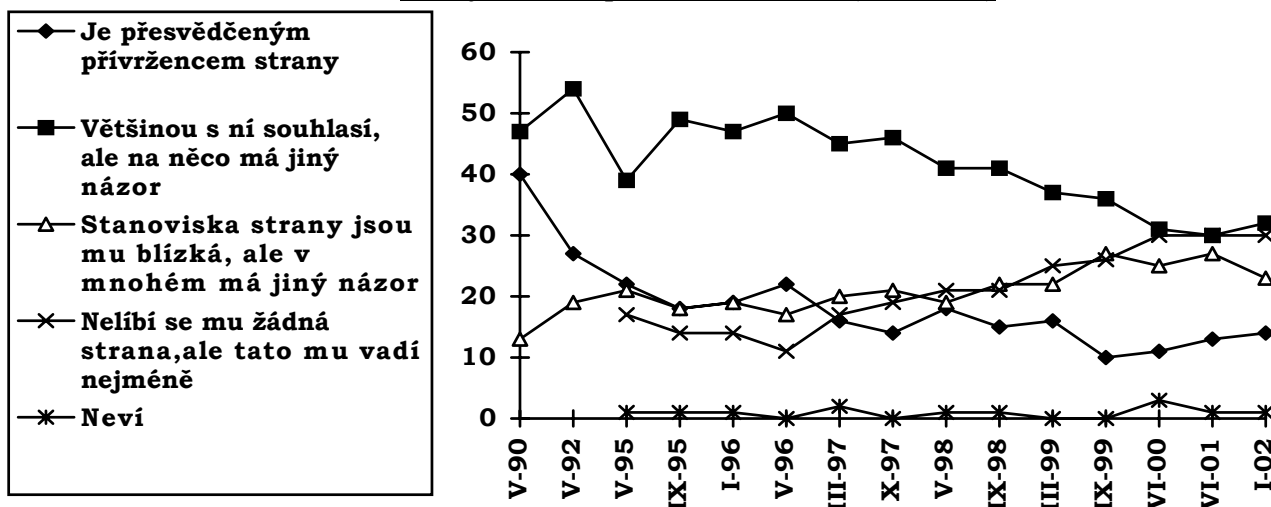
V porovnání s předchozím šetřením v loňském roce se změny pohybují jen v rámci statistické chyby s výjimkou teze „stanoviska strany jsou mi blízká, ale v mnohém mám jiný názor“ (-4%ní body), viz tabulka 1 a graf 2.

Před parlamentními volbami v letech 1996 a 1998 vždy docházelo k mírnému zvětšování skupiny přesvědčených přívrženců, nicméně v povolebních šetřeních se jejich podíl pravidelně zmenšuje.

Tradičně nejvýrazněji zastoupená skupina, vyjadřující většinový souhlas se stranou, se dlouhodobě pohybovala mezi 40 až 50 % dotázaných. V současnosti ovšem jde již pouze o necelou třetinu dotázaných.

Bezmála každý třetí volič (30 %) nyní preferuje konkrétní stranu pouze z toho důvodu, že mu vadí nejméně (přičemž žádá se mu „nelíbí“) - až do roku 1998 byl tento podíl o více než 10 procentních bodů menší. Tento fakt jen dokresluje **celkové uvolnění vazeb mezi voliči a preferovanými stranami**, kdy spíše slabý vztah ke straně deklaruje více než polovina dotázaných (23 % má v mnohém jiný názor, téměř třetina se nelíbí žádná strana).

Graf 2: **Postoje voličů k preferované straně (1990-2002)**

Tabulka 2: **Postoje voličů ke straně, které by dali hlas ve volbách (v %)**

	Přesvědčený přívrželec	Většinou se stranou souhlasí	V mnohém jiný názor	Strana vadí nejméně
ČSSD	6	29	28	35
ODS	13	37	29	20
KSČM	34	29	17	20
KDU-ČSL	19	29	25	27
US-DEU	11	23	13	56
4K	8	34	21	35

Dopočet do 100% v řádku tvoří odpovědi „neví“

ČSSD (preferance 01/02 - 23 %) patří v současnosti ke stranám se spíše podprůměrně silnou vazbou elektorátu, přičemž patrný je zde především nízký podíl přesvědčených přívrženců.

ODS (18,5 %) již tradičně disponuje relativně silnou identifikací svých příznivců, avšak i u této strany došlo v posledních třech letech k jistému oslabení vazby elektorátu. ODS má v současnosti pouze 13 % přesvědčených přívrženců (v minulosti šlo o pětinu). Naopak pětina příznivců tuto stranu preferuje proto, že jim nejméně vadí (v minulosti to bylo kolem 10 %).

KSČM (13,5 %) je nadále stranou s nejpevnějším voličským jádrem - má jednoznačně nejvíce přesvědčených přívrženců (34 %).

Také u stoupenců **KDU-ČSL** (8 %) došlo oproti minulým letům - v souladu s celkovým trendem - k oslabení vazby ke straně, přesto má po KSČM nejvíce přesvědčených příznivců (19%).

Velmi slabá intenzita vztahu k preferované straně je již tradičně patrná u **US-DEU** (4 %). Pouze zhruba třetina voličů deklaruje silnější vztah k této straně, navíc má US-DEU mimořádně vysoký podíl nejvlastnějších příznivců, kterým se žádná strana nelíbí a tato jim vadí nejméně (56 %).

Dotázaní, kteří by ještě koncem ledna volili **čtyřkoalici** jako jednotný volební subjekt (7 %) měli k této formaci značně rozvolněné vazby. Více než třetina (35 %) těch, kteří by na konci ledna volili voličů čtyřkoalici, by jí dali svůj hlas pouze proto, že jim vadila nejméně ze všech stran. Naopak podíl přesvědčených příznivců byl velmi nízký (8 %).

Pomocí otázky používané již před volbami v letech 1990, 1992, 1996 a 1998 zjišťovalo CVVM motivační zázemí volebních preferencí občanů (viz tab. 3). Dotazování byli opět lidé s volebním právem, kteří uvedli nějakou konkrétní stranu, již by v případných volbách volili, resp. uvedli alespoň takovou, s níž sympatizují.

Téměř všeobecně se dotázaní shodli v tom, že důvodem jejich volby je identifikace s obecným ideovým zaměřením strany a stranický program (shodně 82%). Jen nepatrně menší konsensus existuje u důvěry představitelům stojícím v čele stran (77%) a důležitosti dosavadní činnosti strany (76%). Zdá se tedy, že lidé vycházejí spíše z obecnějších hledisek spojených s image politických stran, s nimiž spojují svá očekávání do budoucna. **39% příznivců politických stran uvádí za pozadím svých preferencí názorovou orientaci rodiny.** Nikoli překvapivým zjištěním je, že z nabídnutých důvodů **stojí na posledním místě faktor participace na stranickém životě** - v současnosti hraje roli v rozhodování jen u necelé desetině respondentů.

Tabulka 3: **„Jaké důvody Vás vedou k tomu, že chcete volit právě tuto stranu?“**

	<i>rozhodně ano</i>	<i>spíše ano</i>	<i>spíše ne</i>	<i>rozhodně ne</i>	<i>ano/ne</i>
<i>její zaměření je Vám blízké, odpovídá Vaší víře, přesvědčení?</i>	19	63	7	3	82/10
<i>vyhovuje Vám její program?</i>	18	64	5	1	82/6
<i>důvěřujete jejím představitelům?</i>	15	62	13	3	77/16
<i>přesvědčila Vás její dosavadní činnost?</i>	12	64	14	3	76/17
<i>chce ji volit někdo z Vašich blízkých?</i>	9	30	23	33	39/56
<i>účastníte se vnitrostranického života?“</i>	4	4	18	72	8/90

Dotázaní se vyjadřovali zvláště ke každé kategorii, dopočet do 100 % v řádcích tvoří odpověď „nevím“. Údaje v posledním sloupci představují podíl součtů kategorií „rozhodně ano“ + „spíše ano“ a „rozhodně ne“ + „spíše ne“.

Oproti poslednímu šetření v lednu 2001 v rámci tohoto motivačního schématu nedošlo k zásadnějším změnám. Přesto jsme zjistili snížení podílu těch, u nichž zaměření strany odpovídá jejich víře a přesvědčení (-5%ních bodů), těch, kteří u preferované strany oceňují její program (-4%ních bodů), dále u důvěry představitelům stran (-7%ních bodů) a u vlivu rodinného prostředí (-9%ních bodů). **Z dlouhodobého hlediska lze obecně konstatovat poměrně vysokou stabilitu motivů volebního chování**, nicméně u některých klíčových motivů se – zejména po roce 1998 - poněkud snížila jejich „intenzita“. Naopak ve sledovaném období se přes určité změny v procentním zastoupení příliš nemění především pořadí motivů volby (viz tab. 4). Nejsilněji vnímanými motivy je **především pocit shody vlastního přesvědčení s celkovým ideovým zaměřením a programem preferované strany** (pozornost věnovaná hodnocení výsledků činnosti strany vystoupila pouze před volbami v r. 1996, od té doby se však navrátila na úroveň předešlých let). K poměrně výrazné proměně v čase došlo v případě vlivu rodinného prostředí na volební chování dotázaných. V tomto ohledu lze zejména v posledních třech letech hovořit – navzdory zmiňovanému poklesu oproti minulému šetření - o **zřetelné tendenci k formování a zesilování určité rodinné hodnotové orientace**, která se projektuje i do politických preferencí dotázaných. Naproti tomu faktor **přímé účasti respondenta na stranickém životě** doznává tendenci právě opačnou, jeho vliv se **postupně snižoval** a již od voleb 1998 se udržuje na stejné, tj. zhruba desetiprocentní úrovni (v posledním šetření došlo k dalšímu poklesu až pod tuto hranici).

Tabulka 4: **Důvody preference politické strany: srovnání z let 1990 - 2002**

	<i>05/90</i>	<i>05/92</i>	<i>05/96</i>	<i>06/98</i>	<i>03/99</i>	<i>12/99</i>	<i>01/01</i>	<i>01/02</i>
<i>její zaměření je Vám blízké,</i>	94	92	94	95	86	88	87	82

<i>odpovídá Vaší víře, přesvědčení?</i>								
<i>vyhovuje Vám její program?¹⁾</i>	96	95	93	92	92	89	86	82
<i>důvěřujete jejím představitelům?</i>	87	94	93	93	84	86	84	77
<i>přesvědčila Vás její dosavadní činnost?²⁾</i>	79	79	88	79	77	79	77	76
<i>chce ji volit někdo z Vašich blízkých?</i>	19	20	27	29	38	49	48	39
<i>účastníte se vnitrostranického života?³⁾</i>	28	18	15	11	11	10	7	8

Data v tabulce představují součet odpovědí „rozhodně ano“ a „spíše ano“, dopočet do 100 % u každého údaje jsou záporné odpovědi a „nevím“, velikost statistické chyby je +-3%.

¹⁾ V předvolebních výzkumech zněla teze „vyhovuje Vám její volební program?“.

²⁾ V r. 1990 a 1992 byla použita formulace „strana udělala mnoho dobrého“.

³⁾ Ve všech předešlých šetřeních byla použita formulace „jste jejím členem, pracujete v ní?“.

Důvody uváděné potenciálními voliči konkrétních politických stran se v celkové podpoře jednotlivým důvodům příliš nelišily a rozdíly byly zpravidla jen v intenzitě, tj. v podílu odpovědí „rozhodně ano“. Podíly odpovědí „rozhodně ano“ jsou obsaženy v tabulce 5; jejich analýza přinesla následující zjištění:

1. Potvrdilo se, že jednoznačně nejvyšší identifikace s preferovanou stranou je stále patrná u **KSČM**. V porovnání s ostatními stranami vyslovuje důraznou podporu jejímu působení největší podíl stoupců. Mimořádně silně je akcentováno např. to, že strana má vyhovující program a blízké zaměření. Také v případě dosavadní činnosti strany a důvěry představitelům jsme zaznamenali nadprůměrný podíl odpovědí „rozhodně ano“. Oproti minulosti je méně silný moment aktivní účasti na stranickém životě.

2. Za **KSČM** se z hlediska míry sebeidentifikace voličů s vybranou stranou řadí elektorát **KDU-ČSL**. Jejím stoupcům bývá strana blízká zaměřením, tj. odpovídá jejich víře a přesvědčení. Relativně silně se zde projevuje i vliv rodinného prostředí.

3. Poměrně pevnou vazbou voličů tradičně disponuje také **ODS**. Strana je svým přívržencům blízká v první řadě svým celkovým ideovým zaměřením a důvěrou v představitele strany.

4. Spíše vlažnější postoj k preferované straně mají stoupcí **ČSSD**. Prakticky ve všech sledovaných aspektech se příznivci ČSSD vyslovovali oproti průměru s menší rozhodností.

5. Motivační schéma stoupců **US-DEU** a **4K** je velmi podobné. Slabě jsou reflektovány především programové zásady, zřetelná je také menší role rodinného klimatu.

Tabulka. 5: „**Jaké důvody Vás vedou k tomu, že chcete volit právě tuto stranu?**“ (v %)

	<i>celý soubor</i>	ČSSD	ODS	KSČM	KDU-ČSL	US-DEU	4K
<i>její zaměření je Vám blízké, odpovídá Vaší víře, přesvědčení?</i>	19	12	17	34	24	15	15
<i>vyhovuje Vám její program?</i>	18	15	14	37	17	9	5
<i>důvěřujete jejím představitelům?</i>	15	9	17	28	15	11	11
<i>přesvědčila Vás její dosavadní činnost?</i>	12	9	11	24	12	13	8
<i>chce ji volit někdo z Vašich blízkých?</i>	9	8	8	12	21	7	1
<i>účastníte se vnitrostranického života?“</i>	4	2	2	11	4	6	5

Data uvedená v tabulce představují pouze podíl odpovědí „rozhodně ano“